

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

„KÖRMENDTŐL PÁRISIG KERÉKPÁRON - A VASPARIPA FÉNYKORA” című időszaki kiállítás

A kiállítás időtartama:	2026. május 1. – 2026. július 10.
A kiállítás helyszíne:	Körmend, Városi Kiállítóterem
A kiállítás rendezője:	Móricz Péter történész-muzeológus, intézményegység-vezető Pintér György múzeumpedagógus Vargáné Lóránt Andrea történész-muzeológus

A körmendi Dr. Batthyány-Strattmann László Múzeum időszaki kiállítása a Körmendi Vasparipa egyesület alapítóira és a legendás 1889. évi Körmend-Párizs-Torinó-Körmend velocipédes túrára emlékezett. A tárlat alapja a Körmendi Vasparipa Egyesülettel kapcsolatos gazdag anyagunk volt, melynek egy része a „Körmend és a Batthyányak évszázadai” című állandó kiállításunk rendkívül népszerű részét alkotja. A teljes és kibővített anyagból 2026 folyamán mutattunk be időszaki kiállítást a Városi Kiállítóteremben. A kiállításra műtárgyakat, dokumentumokat kölcsönzött:

- Magyar Nemzeti Levéltár Vas Vármegyei Levéltára
- Savaria Múzeum, Szombathely
- Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum, Győr
- Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum, Budapest
- Berzsenyi Dániel Könyvtár, Szombathely
- Faludi Ferenc Könyvtár, Körmend
- Országos Széchényi Könyvtár, Budapest

A kiállítás kiemelkedő műtárgyai közé tartozott hat darab velocipéd, és a Kossuth könyvtárban fennmaradt Körmend-Párizs-Torinó-Körmend túrát leíró könyv díszkiadása.

A kiállítás tematikája

- I. A polgárosodó Körmend
- II. Az Udvary család története
- III. Kerékpársport a korszakban
- IV. A Körmendi Vasparipa Egyesület megalapítása
- V. A Körmend – Párizs – Torinó – Körmend utazás
- VI. Udvary Feri további regényes sorsa
- VII. A Vasparipa Egyesület további története

I. A polgárosodó Körmend

A kiállítás első részében azt a közeget mutattuk be látogatóinknak, amelyben megszületett a Dunántúl első kerékpáros egyesülete, a Körmendi Vasparipa Egylet. Körmend a korszakban, az 1880-as, 90-es években járásszékhelyként működött, s egyre több impozáns épülettel bírt. Egyrészt a városképet meghatározó épületeket, másrészt a település társadalmát, elsősorban értelmiségi vezetőrétegét ismertettük a kiállítási egységben, hiszen ebből a rétegből kerültek ki a Vasparipa Egylet tagjai is.

II. Az Udvary család története

Az 1840-ben, Körmenden született idősebb Udvary Ferenc egy rendkívül sokrétű személy volt. Jegyzőként, bíróként, a körmendi képviselő-testület tagjaként sokat tett egy szebb, fejlettebb, élhetőbb Körmendért. Ellenzéki országgyűlési képviselőként kiállt a magyar érdekek mellett. Emlékét őrzi a körmendi főút mentén általa építtetett impozáns épület, mely a Vas-Zala Megyei Első Takarékpénztárnak és a fősztolgabírósnak adott otthont. Fiai közül Feri és Jenő játszottak fontos szerepet a Körmendi Vasparipa Egylet létrehozásában. Mindketten pénzügyi pályát választottak, és már az 1880-as évek első felében megismerkedtek a kerékpársporttal.

III. Kerékpársport a korszakban

Az 1880-as években a kerékpáros közlekedés nagy fejlődésen ment keresztül. A velocipédeket egyre inkább tökéletesítették, és megjelent a safety-nek nevezett bicikli, a mai kerékpár elődje. Alkalmazni kezdték a láncátvitelt és a felfújható gumiabroncsot. Ezeket a technikai fejlesztéseket és a sportág országos fejlődését mutattuk be a kiállításrészben. Itt helyeztük el a kölcsönzött régi kerékpárokat, velocipédeket és egy triciklit.

IV. A Körmendi Vasparipa Egylet megalapítása

A Dunántúlon elsőként Körmenden hoztak létre önálló egyesületet a biciklizés szerelmesei. Az első kerékpárversenyt még a hivatalos megalakulás előtt, 1889. augusztus 11-én rendezték meg, melyet az Udvary-fivérek nyertek meg 3-4000 néző előtt. Az alakuló közgyűlésre 1889. augusztus 20-án került sor. Ekkor fogadták el az egylet jelvényét és menet- és díszegyenruha tervezetét is. Az alakulással kapcsolatos információkat, valamint fennmaradt tárgyi anyagot egy tablón és egy lapostárlóban mutattuk be.

V. A Körmend – Párizs – Torinó – Körmend utazás

A Vasparipa Egylet megalakulását követő reggelen az Udvary-fivérek elindultak legendás útjukra, melyen felkeresték a párizsi világkiállítást, valamint a Torinóban száműzetésben élő Kossuth Lajost. A fivérek 17 nap alatt tették meg velocipédjeikkel a közel 1500 km-es távot a Körmend-Graz-Salzburg-München-Stuttgart-Karlsruhe-Strasbourg-Nancy-Párizs útvonalon. Párizsból – pénz- és időhiány miatt – nagyrészt vonaton utaztak Torinóig, majd Kossuthtól részben velocipéden, részben vonaton utazva érkeztek haza szülővárosukba.

A kerékpártúrát 3 db nagy – 200x300 cm-es – térkép segítségével mutattuk be látogatóinknak, melyen az útvonal által érintett jelentős települések századfordulós képeslapjainak képét is feltüntettük.

A párizsi élmények bemutatására készítettünk egy 3 m magas Eiffel-torony rekonstrukciót, melyen a francia fővárosban megesett kalandokról olvashattak a látogatók.

A kerékpártúrának két jelentős következménye lett. A hazatérő fivérek leírták találkozásukat Magyarország egykori kormányzójával, melynek hatására jelentős Kossuth-kultusz jött létre a városban, aminek eredményeképpen Körmenden állították fel a Dunántúl első egészalakos Kossuth-szobrát 1907-ben. Ezért kiállításunkon a Kossuth Lajossal kapcsolatos emlékeinket

is bemutatunk, többek között a kormányzó három ábrázolását, melyet egy különleges, kerékpárokból készített installáción helyeztünk el.

A túra másik következménye az 1891-ben kiadott könyv lett, amely a kerékpározás nagy fellendülését eredményezte az 1890-es évek elején. Az Udvary Feri által írt, 142x220 mm méretű, 188 oldalas könyv öt részre oszlik. Az előszó a kerékpározás népszerűsítését szolgálja, majd következik a párizsi túra leírása, majd a szerző tanácsai a kerékpározni kívánóknak, aztán az 1891. évi németországi túra ismertetése, végül egy kerékpáros hirdetési rész. A kiállításon az országban ismert hat példányból ötöt mutattunk be, melyek közül kiemelkedik az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött kötet, mely Kossuth Lajos könyvtárában maradt fenn, s a kormányzónak dedikálta a szerző.

VI. Udvary Feri további regényes sorsa

A Körmend-Párizs-Torinó-Körmend túra olyan elismertséget hozott Ferinek, hogy a Körmendi Vasparipa Egylet általa tervezett magyaros egyenruháját maga mutatta be a Magyar Országos Kerékpáros Szövetség alakuló ülésén 1890-ben, olyan sikerrel, hogy országszerte több kerékpáregylet is átvette a körmendi uniformist. 1902-ben a zirci választókerület Udvary Ferit választotta országgyűlési képviselőnek, 1905-ben a Balatonra épített tengeralattjárót. 1907-ben váratlanul belebukott egy bankspekulációba: három pénzintézetet sodort válságba. Mint Zirc országgyűlési képviselőjét felfüggesztették, megvonták mentelmi jogát és elrendelték letartóztatását, mely elől Törökországba menekült. A magyar hatóságok 1912-ben kérték kiadatását, a sikkasztó azonban időközben felvette az iszlám vallást, s így nem volt kiadható nem iszlám országnak. Az utolsó híradás szerint Udvary Feri belépett a török hadseregbe és Udver bég néven vitézül harcolt. Regényes élettörténetét egy tablón ismertettük.

VII. A Vasparipa Egylet további története

Az 1891-es németországi túrát követően az egylet működésében hat éves szünet következett. A Vasparipa Egylet történetének második szakasza 1897-től 1899-ig tartott. A tízéves jubileum alkalmából zászlóavatással egybekötött országúti kerékpárversenyt rendeztek. Ebben az időszakban is elkerekettek Münchenig. Ezután újabb hosszú szünet következett az egylet történetében. Az 1909-ben történt újjáalakulás után két év alatt két versenyt, két táncmulatságot és egy németújvári kirándulást sikerült lebonyolítani. Ezt követően újabb hosszú szünet következett, majd az 1920-as évek második felében az egylet újra életre kelt. Ekkor azonban már nem a jómódú értelmiségeik, hanem a kereskedő és iparos ifjak sportja volt a kerékpározás. Az egylet 1931-ig működött, majd a rendszerváltást követően alakult újjá. Az egyesület első 40 évéből származó érmekeket, fotókat és a zászlajukat egy vitrinben tártuk a közönség elé.

A kiállításon a látogatók felszállhattak egy állványra rögzített velocipéd-rekonstrukcióra is.

A kiállítást 2026. május 1-jén nyitotta meg Hidvégi János, a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum muzeológusa. A kiállítás július 10-ig volt látható a Városi Kiállítóteremben, majd áthelyeztük a kastély főépületében található díszterembe, ahol szeptember 10-ig lesz látogatható.

A kiállításra kiállításvezetőként egy kiadványt is megjelentettünk 300 példányban, 14x23 cm-es méretben, 128 oldalon. Tartalmaz egy 20 oldalas bevezető tanulmányt, mely a kiállítás tematikáját követi:

A polgárosodó Körmend

Az Udvary család története

A Vasparipa Egylet megalapítása

A Körmend – Párizs – Torinó – Körmend utazás

Udvary Feri további regényes sorsa

A Vasparipa Egylet további története

Végül Udvary Feri: Körmendről-Párisig és vissza Turinnak című könyvének szövegét és képeit jelentettük meg hasonmás formában.

Elérendő célcsoportok, látogatószám, sajtó

A kiállítás célcsoportjával részben a körmendi és Körmend környéki iskolák tanulóit, illetve a lakosságot határoztuk meg. Kiemelten vártuk a helyi iskolás csoportokat. Mivel kiemelt turisztikai időszakban valósult meg a tárlat, ezért nagy érdeklődésre számítottunk a kastélyba érkező látogatók részéről is.

Ugyancsak számítottunk a kerékpározás története iránt érdeklődőkre, így azokra, akik kerékpárral keresték fel a körmendi kastélyt. A látogatószám kb. 4200 fő volt. A kiállításban tartott tárlatvezetések száma elérte a 10-et, különösen a Történeti Kertek Napján (június 6.) és Múzeumok Éjszakáján (június 20.) tekintették meg sokan a kiállítást. Utóbbi eseményen a kiállítás népszerűsítésére vetélkedőt is rendeztünk.

Sajtómegjelenések:

https://www.kormend.hu/Hirek/Vasparipan_szallni_elvezet_lelekrazo_elmenyekkel.html

<https://muzej.hu/program/kormendtol-parisig-kerekparon-vasparipa-fenykora-2026-06-20t18-00>

<https://muzej.hu/program/vasparipa-kiallitashoz-kapcsolodo-vetelkedo-2026-06-20t18-00>

<https://muzej.hu/program/tarlatvezetes-kormendtol-parisig-kerekparon-vasparipa-fenykora-cimu-kiallitásban-2026-06>

<https://www.vaol.hu/helyi-kozelet/2026/05/udvary-fiverek-1500-km-velocipeden-parizsig-es-vissza>

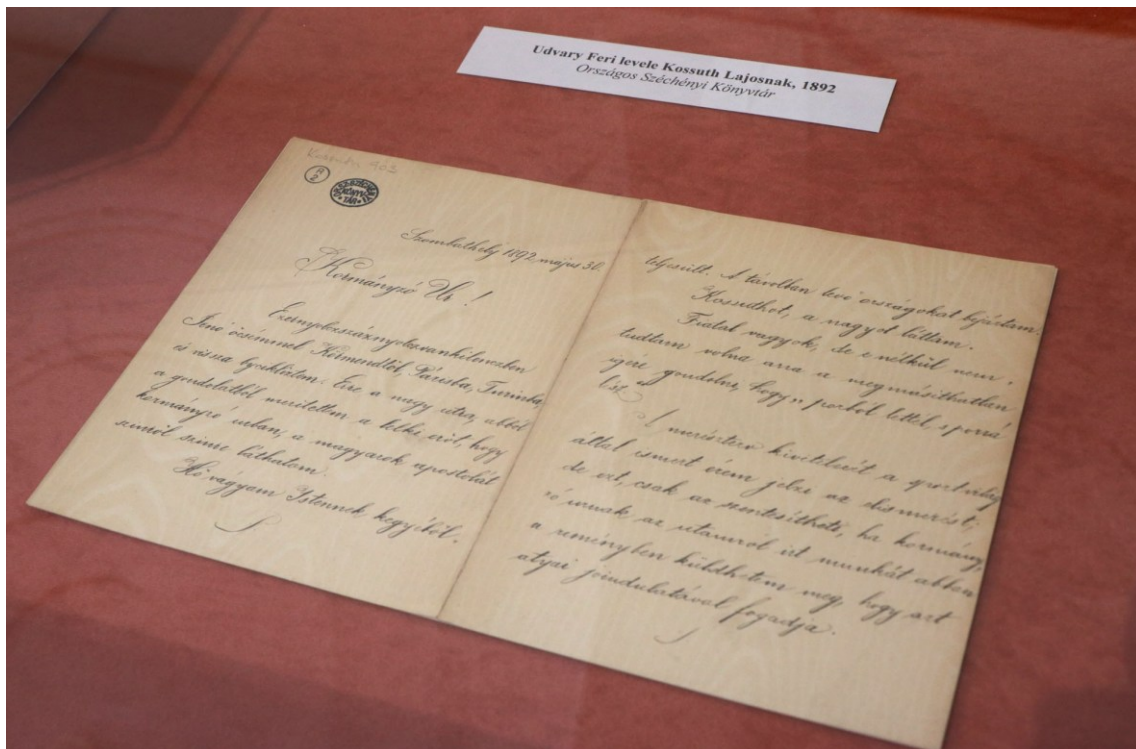
Ismertető a múzeum honlapján:

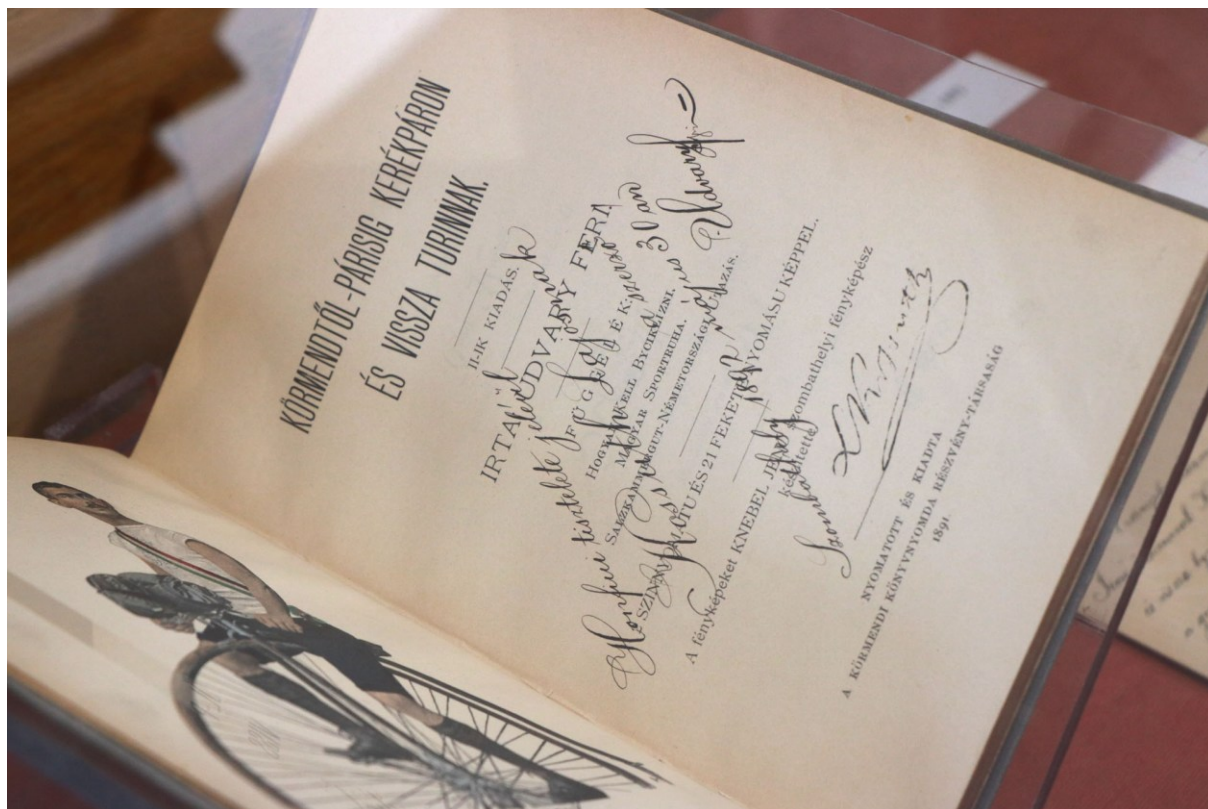
<https://muzeumkormend.hu/hirek/kormendtol-parisig-kerekparon-a-vasparipa-fenykora-cimu-idoszaki-kiallitás-megnyitása>

<https://muzeumkormend.hu/hirek/muzeumok-ejszakaja-0>

<https://muzeumkormend.hu/kiallitas/idoszaki-kiallitas/kormendtol-parisig-kerekparon-a-vasparipa-fenykora>

Képek a kiállításról

Körmend, 2026. július 15.

Móricz Péter

Móricz Péter

Intézményegység vezető

Dr. Batthyány-Strattmann László Múzeum